

דבר העורכת

גלי, המחאה שפרצו באיראן לאחר פרסום תוצאות הבחירות שנערכו במדינה ביוני 2009, הובילו לאחדים את ראשית המאורעות שהובילו, בסופה של דבר, למהפכה האסלאמית באיראן. במלואות שלושים שנה以来 מהפכת 1979, החלטו להקדיש את הגילון הזה של ג'מאעה לנושא האיראני.

גilioן י"ח, המונח לפניכם, עוסק ברובו בחברה, בכלכלת ובתרבות באיראן במאות התשע-עשרה והעשרים. מאמרה של ליורה הנדלמן-בעבור עוסקת נשים באיראן. מאמר זה ממשיך את הדיון שהחל בפרסומים קודמים ב'ג'מאעה': במאמרה המתרגם של אפסנה נג'מאבADI (בגilioן ד') וברשימות הביקורת על יצירותיהן האוטוביוגרפיות של איראניות גולות (בגilioן י"ז). הנדלמן-בעבור מרחיבת את הרעיון שהצילה בראשימת הביקורת שלה על הספר פרטפוליס (בגilioן הקודם), באמצעות דין מקיף בצמיחתה של עיתונות הנשים באיראן. במאמרה דנה הנדלמן-בעבור בשימוש שעשו נשים איראניות במדיום העיתונאי בראשית המאה העשרים ובמהלך המהפכה החוקתית באיראן, ובhaytu זירה יהודית להשמעת קולן ולהפצת דעתיהן ויצירותיהן. היא מתגוררת פעם נוספת את הייצוג השכיח של הנשים האיראניות כסובייקטים סבילים ומראה כיצד הן הנקיחו עצמן בזירה הציבורית.

גilioן ממחאה עממית באיראן לא החלו במהפכות במאה העשרים – במהפכה החוקתית ובמהפכה האסלאמית – ולא הסתיימו בהן. משה אהרוןוב בן במאמרו 'פוליטיקה מלמטה' באיראן בתקופת שלטונה של השושלת הקג'ארית באמצעות המאה התשע-עשרה. אהרוןוב מציג את מחותם, האלים לפרקם, של תושבי העיר Shiraz – אנשי הבזאר ובעלי השולאים החברתיים. הוא מנסה להוכיח שלמרות הידרומים של מוסדות פוליטיים עירוניים רשמיים ושל תודעה מעמדית בקרב הקבוצות החברתיות הללו, ולמרות תלותם בבעלי הכוח, פעלו הכספיים לקידום עקרונות של כלכלת מוסרית, כלכלת שתתקן את העול החברתי שהם סברו שהעלית השלטת בשירاز גורמת להם. מאמרו של אהרוןוב שופך אור על תפקידם הפוליטי-חברתי של המודדים ותורם תרומה חשובה לחקר ההיסטוריה הפוליטית-חברתית בשירاز. מעבר לכך, מספק המאמר הצעה להתארגנות מקומית מוקדמת, התארגנות שנייה לקשר, גם אם לא באופן ליניארי, לדפוסי התנגדות שאפיינו גורמים איראנים במחאות שהתרחשו במדינה הפרסית שנים אחר כך.

מאה שנים מאוחר יותר פרצה באיראן ממחאה סוערת נוספת. ליור שטרנפולד בוחן את שנות כהונתו של מוחמד מולדק בראשות ממשלת איראן באמצעות המאה העשרים, בשנים שבהן התעצב ברחבי המזרח התיכון המאבק לדה-קולוניזציה מול בריטניה וצירתה. הדיון בדמותו של המנהיג המוסלמי הראשון שהצליח לגבור על

בריטניה, ولو לפרק זמן קצר, ושילם על כך בהדחתו, מעוניין כשלעצמו, אך מעוניינת עוד יותר התופעה שהמחבר מציע לבנות 'מתקייזם'. במאמרו פורץ שטרנפולד את גבולות הדיון שנערכן עד כה בדמותו של מסתך, ובוחן כיצד נרד הרעיון שעמד מאחוריו, המאבק שנייהל מסתך באידאן, וכייזד הגיע, עם מסתך עצמו, למצרים. שטרנפולד מתחקה אחר הדרך שבה הובנתה פרשת מסתך למצרים, ביחיד לאחר ביקורו של ראש ממשלה איראן בקהיר. המאמר מציע, לראשונה, לבחון את השלכות הפרשה על עמים ומנהיגים באזורה, וביחוד על מאמcum של המצרים באימפריאלייזם הכלכלי הבריטי.

מערכת ג'מאעה בחרה לתרגם הפעם את מאמרו של סהראב בהדריך 'אוטופיה בחלוקת: כלכלה אסלאמית באיראן המהפגנית' (1994). מאמר זה הוא אחד המאמרים המקיים ביותר על התשתיות הרוועוניות של הכלכלה האסלאמית, וכפי שמסביר אמר קולנער בהקדמה שהחיבר למאמר המתורגם, ספרות המחקר בתחום זה מצומצמת ביותר. מאומו של בהדריך מציג את מגוון הגישות לארגון החברתי של יחסוי הייצור שהוצעו באיראן המהפגנית, ומשווה ביניהם. בהדריך מראה כיצד הכריעו בסופו של דבר מגניין השמרניים של המסורת האסלאמית והכלכלה החופשית את המנהיגים הפופוליסטים. במדור התרבות שתי סקירות. עמי אלעד-בוסקילה פותח בפני קוראי ג'מאעה צוהר ליצירותיו ותפיסותיו של הסופר הסודאני הנודע, אל-טיב סאלח, שהלך לעולמו לפני יותר משנה. אלעד-בוסקילה, שנפגש עם סאלח בהזדמנויות שונות, מאפשר להתוודע לגודלו של הספר שנחשב ליוצר המייצג את הספרות הסודאנית המודרנית יותר מכל סופר אחר. הסקירה השנייה, פרי עטו של חיליל דהאבשה, מציגה כמה ספרים שעניינם היחסים המורכבים שבין הסונים והשייעים במצרים התיכון, פרי עטם של מחברים משני הזורמים.

מחזית מביקורות הספרים עוסקות הפעם בספרים שעניינם בנייתה של מדינת ישראל (והבנייה בנייתה בשיח המחקרי). הלל כהן, מיכאל פיגה,عادל מנאו ובני נורייאל מתכתבים עם התזות, עם המתודולוגיות ועם המסקנות המוצגות בספרים שהם מבקרים ומתחווחים אתן. הם דנים בפועלות הממסד והאקדמיה בישראל בסוגיית יחסוי יהודים-ערבים בארץ ישראל בכלל ובערים מעורבות בפרט, ומאתגרים את מחברי הספרים בפרשניות שלהם. הביקורות האחירות מגוונות:agi רם קורא לקריאה אחרת של המאמרים בספר זמן איראן, הגיע נול מציגה את מעלותיו ו מגבלותיו של הספר חי' איסמעיל פריק פשה, ודינה לגל בודקת כיצד נדונים תהליכי הפיכת הסופיות לזרם מרכזי בארץ ישראל הביניימית בספרה של דפנה אפרה.

גילוון זה הוא פריعمالו הממושך והמאומץ של צוות שכמה מחברי פרשו מהמערכת ביןתיים. זה המקום להודות ליליאור שטרנפולד, לחיליל דהאבשה ולניבנה סימון על השקעה הרבה ועל תרומות החשובה לג'מאעה. גילוון י"ח הוא הגילוון האחרון שבעריכתו השתתפה אדוה כהן-זמיר. אדוה ערכה את ג'מאעה בשנתיים

האחרונות, ובתפקידה זה העשירה את כולנו ביכולותיה האנליטיות הבלתי רגילים, בחשיבותה המקורית ובעבודתה היסודית. הרף הגבוה שהעמידה אדומה ימשיך להיות נר לרגלו. ב吉利ון זה אנו נפרדים גם מד"ר דניאלה טלמון-הילר, העורכת המדעית של חמשת הגיליונות האחרונים של ג'מעה. דניאלה שקדה על פיתוחו של ג'מעה ועמלה לשמר על איקותו הבלתי מתרשת. היא הנחילה לנו את עקרונות העבודה היסודית והמעמיקה שהביאה עמה, ואלה ימשיכו ללוות אותנו גם בעתיד. אנו מאחלים לכל אחד מהפורשים הצלחה בעשייתו החדש.

עם יציאתו לאור של גיליון זה, אנו שמחים לבשור על השקתו הקרובה של אתר האינטרנט החדש של ג'מעה. האתר יסייע לנו להפיץ את המאמרים החשובים המתפרסמים בכתב העת בקרוב קהיל קוראים רחב יותר; הגולשים בו יוכלו לאתר במהירות כל מאמר שהתרשם בג'מעה בעבר ואף לחזות את דעתם עליו. כך ניצור, אנו מקווים, שיח אקדמי פורה.

בימים אלו מסתיימת תחרות המאמרים השנתית של ג'מעה. בשנתיים האחרונות חלה עלייה ניכרת במספר המאמרים שהשתתפו בתחרות, ואני מברכים את עשרות החוקרים הצערירים שלחו אלינו את רשימותיהם. את אחד המאמרים הזוכים לשנת 2009 תוכלו למצוא ב吉利ון הבא, גיליון י"ט.

שולי זילברפרב